

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИКО-СОЦІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ НАУК**

ПАНОРАМА ПОЛІТОЛОГІЧНИХ СТУДІЙ

НАУКОВИЙ ВІСНИК РДГУ

Випуск 4

Рівне – 2010

Панорама політологічних студій :
науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету. –
Рівне : РДГУ, 2010. – Вип. 4. – 211 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

1. **Гон М. М.** – д.політ.н., професор, завідувач кафедри політичних наук Рівненського державного гуманітарного університету (головний редактор).
2. **Бортніков В. І.** – д.політ.н., професор, завідувач кафедри політології Волинського національного університету імені Лесі Українки.
3. **Канцелярук Б. І.** – д.політ.н., головний науковий співробітник відділу трансатлантичних досліджень Інституту світової економіки і міжнародних відносин.
4. **Киридон А. М.** – д.і.н., професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Київського міжнародного університету.
5. **Круглашов А. М.** – д.політ.н., професор, завідувач кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича.
6. **Макаренко Є. А.** – д.політ.н., провідний науковий співробітник відділу трансатлантичних досліджень Інституту світової економіки і міжнародних відносин.
7. **Постоловський Р. М.** – к.і.н., професор, завідувач кафедри всесвітньої історії, ректор Рівненського державного гуманітарного університету.
8. **Тихомирова Є. Б.** – д.політ.н., професор, завідувач кафедри міжнародної інформації Волинського національного університету імені Лесі Українки.
9. **Троян С. С.** – д.і.н., професор, завідувач кафедри міжнародних відносин та країнознавства Рівненського інституту слов'янознавства Київського славистичного університету.
10. **Шеретюк В. М.** – к.і.н., доцент, декан історико-соціологічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету.
11. **Шугасва Л. М.** – д.філос.н., професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету.
12. **Юськів Б. М.** – д.політ.н., завідувач кафедри міжнародної інформації Рівненського інституту слов'янознавства Київського славистичного університету.

Відповідальний редактор –
к.політ.н., доцент Черній А.Лі. (Рівненський державний гуманітарний університет)

Друкуються за рішенням вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету.
Протокол № 3 від 29 жовтня 2010 р.

Науковий вісник «Панорама політологічних студій»
затверджений ВАК України науковим фаховим виданням з політичних наук
(постанова Президії ВАК України від 14 квітня 2010 р. № 1 – 05/3)

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
Серія КВ №16166-4638 Р

Адреса редакції: кафедра політичних наук, Рівненський державний гуманітарний університет,
вул. Остафова, 29, м. Рівне, 33027.

ЗМІСТ

ПОЛІТИЧНА ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ

Нагорняк М. М., Нагорняк І. М.	5	Формування Т. Г. Масариком засад зовнішньої політики Чехословацької республіки
Шугасва Л. М.	13	Витоки й першопричини релігійних репресій у СРСР (на прикладі Істинно-православної церкви та Істинно-православних християн)
Маруховський О. О.	20	Теорія постіндустріалізму Д. Белла як методологічна основа становлення концепцій інформаційного суспільства
Федорчак Т. П.	26	Правові межі функціонування громадянського суспільства в Чеській Республіці
Куницька Г. Д.	34	Теоретичні аспекти політичної кризи
Монолатій І. С.	40	Особливості діяльності суб'єктів західноукраїнської етнополітичної сфери у 1867–1914 рр.
Десятничук І. О.	48	Партія влади в умовах політичного конфлікту (на прикладі «Празької весни»)
Невинна Г. Я.	56	Партійно-політична ситуація у Фінляндії та її вплив на зовнішню політику держави міжвоєнного періоду
Булига І. І.	62	Особливості трансформації християнських конфесій в умовах воєнно-політичного конфлікту (на прикладі Волині часів Другої світової війни)
Гев'юк У. Ю.	69	Категоріальне забезпечення дослідження інституту виборів в українській політичній науці
Федів Ю. О.	75	Взаємовідносини спецслужб Української Центральної Ради з розвідками та контррозвідками європейських держав

ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ

Бурдяк В. І.	84	Соціальний капітал і громадянське суспільство в Центрально-Східній Європі
Гон М. М.	91	Натовп / маса як суб'єкт трансформаційних процесів
Бортніков В. І.	98	Обласна державна адміністрація як інститут демократії (на прикладі Волинської області)

Овчар І. В.	105	Формування нової міжнародної політики на пострадянському просторі (початок 90-х рр. ХХ ст.)
Морарь М. В.	114	Взаємообумовленість тактики та принципів партійних лідерів у політичних процесах суспільства
Наумов А. С.	124	Харизматичне політичне лідерство як об'єкт політологічного аналізу
Коваль І. В.	132	Політизація Церкви: сутність і прояви в сучасних умовах
Ломака І. І.	140	Релігійна модернізація чи реалізація інтеграційної ролі релігії під впливом модернізаційних процесів?
Кузьма Т. М.	147	Інститут імпідменту: політико-правовий аналіз
Климончук В. Й.	153	Свобода слова в Україні та проблема суспільного ідеалу
Петренко М. Ю.	160	Регіональні особливості парламентських виборів в Україні
Бурейко Н. М.	167	Політико-правові аспекти реформування імміграційних процесів у США на федеральному рівні
Сакрієр О. Л.	175	Використання маркетингових технологій у формуванні ефективного іміджу політичного лідера
Мойса Б. С.	181	Об'єднання осіб з обмеженими можливостями: принципи та етапи створення
Равлик І. О.	189	Трансформація суті парламентських виборів у контексті проблеми інкорпорації політичної еліти (1998–2007 рр.)

РЕЦЕНЗІЇ

Жерноклєсєв О. С.	197	Український погляд на геополітику міждержавних і міжнаціональних взаємин у дуалістичній імперії
Монолатій І. С.	199	Націоналістичне кредо: німецький випадок та українські паралелі
Долганов П. С.	204	Економічний ракурс українського націоналізму першої половини ХХ століття: сучасна рецепція
Відомості про авторів	209	
Вимоги до оформлення статей	211	

10. Mencl V. a kol. Osm měsíců Pražského jara 1968. – Praha: Práce, 1991. – 271 s.
11. Kaplan K. Kořeny československé reformy 1968. část III: Změny ve společnosti; část IV: Struktura moci. – Brno: Doplněk, 2002. – 428 s.
12. Prečan V. Lid, veřejnost, občanska společnost jako akter Pražského jara 1968 // Proměny Pražského jara 1968-1969. – Brno, 1993. – S. 13–36.
13. Vondrová J., Navrátil J., Moravec J. Komunistická strana Československa. Ediční řada Prameny k dějinám československé krize v letech 1967–1970., díl 9, sv.1: Pokus o reformu (říjen 1967–květen 1968). – Praha-Brno: USD-Doplněk, 1999. – 547 s.
14. Vondrová J., Navrátil J. a kol. Mezinárodní souvislosti československé krize 1967–1970. Ediční řada Prameny k dějinám československé krize v letech 1967–1970. díl 4, sv.1: prosinec 1967 –červenec 1968. – Praha-Brno: USD-Doplněk, 1995. – 365 s.
15. Skilling, H. Gordon Czechoslovakia's Interperuted Revolution. – New Jersey: Princeton University Press, 1976. – 924 p.
16. Hájek J. Paměti. – Praha: Ustav mezinárodních vztahu, 1997. – 364 s.
17. Hochman J. (vyd.). Naděje umírá poslední: Vlastní životopis Alexandra Dubčeka. – Praha: Svoboda-Libertas, 1993. – 280 s.
18. Cisař Č. Člověk a politik. Kniha vzpominek a úvah. – Praha: ETC Publishing Praha, 1998. – 618 s.
19. Vondrová J., Navrátil J. Komunistická strana Československa. Ediční řada Prameny k dějinám československé krize v letech 1967–1970., díl 9, sv. 2: Konsolidace (květen – srpen 1968). – Praha-Brno: USD-Doplněk, 2000. – 457 s.
20. Svitak I. Nesnesitelné břemeno dějin: novosvětská symfonie. – Praha: Orbis, 1990. – 139 s.

УДК: 329;327 (480)

Невинна Г. Я.

ПАРТІЙНО-ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ У ФІНЛЯНДІІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЗОВНІШНІЮ ПОЛІТИКУ ДЕРЖАВИ МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ

На основі мемуарів, матеріалів періодичних видань, зарубіжної та вітчизняної історіографії досліджено та висвітлено партійно-політичну систему Фінляндії у 1933-1939 рр.

Основна увага приділена вивченню партійного спектру, складу парламенту країни та їх вплив на зміну зовнішньополітичних орієнтирів Фінляндії. Партійна система країни досліджуваного періоду характеризується як багатопартійна поміркованого плюралізму. У міжвоєнний період на політичну арену Суомі вийшли демократичні сили, що і визначало пріоритети у зовнішньополітичній діяльності країни.

Переважає більшість парламенту залишалась осторонь при вирішенні зовнішньополітичних проблем, а генеральна лінія зовнішньої політики Фінляндії вироблялась обмеженим колом людей. Саме цим, окрім міжнародних факторів і впливів, пояснювалась її неоднозначність і суперечливість при помітній тенденції до зближення із нацистською Німеччиною.

Nevynna G. The party-political situation in Finland and its influence of the foreign policy of the state in the interwar period.

On the basis of the memoirs, materials of the periodical publications, foreign and native historiography the parti-political system of Finland in 1933-1939 was researched and enlightened.

The basic attention in the research is paid to studing of the party spectrum, to the structure of the country parliament and their influence of the changing of the foreign policy landmarks of Finland. The party system of Finland of the researching period is characterized as multiparty of temperate pluralism. In the interwar period democratic forces appeared on the political arena of Suomi, that is why the priorities in the foreign policy activity of the country were settled.

Предмет нашої розвідки у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі розглядався лише частково, насамперед у контексті вивчення політичної системи Фінляндії загалом. Такий статус-кво, безумовно, актуалізує тему дослідження.

Загалом актуальність статті визначається необхідністю всебічного аналізу тих аспектів політичних процесів, які тривалий час перебували поза дослідницьким полем. Це стосується й нового прочитання досліджуваної проблеми, вивчення політичної системи сучасної Фінляндії на засадах сучасних наукових підходів.

Серед сучасних російських дослідників найбільшої уваги заслуговують праці професорів М. І. Баришнікова та В. М. Баришнікова, зокрема – монографія «Фінляндія в другій світовій війні» [2]. Дане питання лише частково висвітлюється у мемуарах К. Г. Маннергейма [7], як особи «першого рангу» в Фінляндії, колишнього прем'єр-міністра Фінляндії В. Таннера [13], спогадах У. Черчілля [9], О. Коллонтай [5].

Аналіз результатів вивчення політичної системи Фінляндії 1930-х рр. минулого століття дає можливість стверджувати, що дослідники різних країн здебільшого одностайні щодо того, як оцінювати дії фінських політичних акторів у буремний передвоєнний період. Зовнішня політика Фінляндії була тісно пов'язана із внутрішньополітичною розстановкою сил, насамперед курсом уряду, президента та парламенту.

Вийшовши з Ліги Націй, Німеччина почала порушувати умови Версальського договору і таким чином бойкотувати її систему загалом. Всі фінські політичні партії протидіяли цій політиці. Винятком була лише невелика фракція крайньоправих – Патріотичний народний рух (ПНР) (Isanmaallinen Kansanliike - IKL).

У Фінляндії крайньоправі втратили політичний вплив ще на початку 1930-х рр. Починаючи з 1933 р. у парламенті була представлена тільки одна профашистська партія – Патріотичний народний рух. Вона мала лише 7% парламентських місць і діяла окремо від інших партій. У 1938 р. міністр внутрішніх справ У. Кекконен (U. Kekkonen) навіть оголосив дану партію поза законом, хоча його рішення потім було відмінене у судовому порядку. На виборах 1939 р. профашистська партія отримала 8 місць, або 4% від загального їх числа у парламенті. Це промовисто свідчило про загалом негативне ставлення електорату до фашистських ідей. На думку О. Коллонтай, «...фашизація влади проводиться старими буржуазними партіями, які нерідко використовують масовий фашистський рух і фашистські партії і захоплюють у свої руки весь апарат державного насилля» [5, с. 331].

Невдачу фашизму у Фінляндії можна пояснити слабкістю керівництва чи суперництвом і розколом всередині рухів. Але, крім того, у даному регіоні фашизм зіткнувся з чітко функціонуючою конституційною системою, заснованою на демократичних цінностях. З іншого боку, відносно більший вплив, який фашизм мав у Фінляндії, співвідноситься з тим фактором, що він діяв там в умовах демократії, яка нещодавно склалася, і конкурував з демократичними політичними силами, які також були новими на політичній арені і не мали достатнього досвіду, щоб ефективно протидіяти зростаючій хвилі фашизму.

З 1934 р. при владі перебував третій уряд Т. Ківім'які (Т. Kivimäki), який спирався на підтримку Націоналістичної прогресивної партії (НПП). Парламентська база уряду Ківім'які звузилася, коли в лютому 1936 р. пішли у відставку міністри від Шведської народної партії (ШНП). Після цього уряд міг спиратися тільки на підтримку 11 її депутатів. На парламентських виборах у липні того ж року фракція НПП втратила ще 4 депутатських мандати. Соціал-демократи завоювали додатково 5 місць, підвищивши рівень свого представництва в законодавчому органі до 83 голосів.

Перемоги Соціал-демократичної партії Фінляндії (СДПФ) на виборах 1933 і 1936 рр., відмежування Національної коаліційної партії (НКП) від крайньоправих і те, що ПНР залишився невеликим за чисельністю політичним актором, забезпечили збереження у Фінляндії демократичної системи. Фінський історик М. Якобсон так оцінив ці зміни на політичній шахівниці: «І все ж демократія перемогла. Фінляндія була однією з кількох європейських країн, яка чинила опір хвилі антидемократичних сил, які поглинули більшу частину континенту у 1930-ті рр.» [12, с. 22]. Зміни у розстановці політичних сил на користь прихильників демократії сприяли також покращенню відносин між соціал-демократами і аграріями. Міжпартійні переговори про можливу співпрацю на урядовому рівні розпочалися у вересні 1936 р. Проект програми був готовий незадовго до падіння уряду К. Ківім'які.

Каменем спотикання для нього стали матеріали Центральної розшукової поліції, що були опубліковані у вересні 1936 р. У них йшлося про т. зв. «політику народного фронту» [10, с. 183]. Прем'єр-міністр хотів з'ясувати, наскільки широко комуністам вдалося проникнути у різні громадські організації, які «здавалися нешкідливими». У матеріалах поліції були навіть поіменно названі члени уряду й інші відомі громадські діячі, що перебували під наглядом. Уряд Фінляндії, який працював довше, ніж усі попередні, 3 роки 9 місяців і 21 день, впав на початку жовтня 1936 р.

Відповідно до парламентської практики прем'єр-міністр Вайне Таннер (V. Tanner) заявив президенту П. Е. Свінгвуду, що соціал-демократи хочуть взяти участь у переговорах про формування уряду більшості. Після вагань президент відхилив цю пропозицію. На формування його позиції вплинув рішучий опір з боку НКП. На думку керівництва партії, участь соціал-демократів в уряді мала б для країни фатальні наслідки. НКП запропонувала співробітництво Аграрному союзу (АС) для створення уряду, який би користувався більшою довірою громадськості. Після відмови АС, П. Е. Свінгвуд доручив формування уряду К. Каллію.

Четвертий уряд К. Каллію, який розпочав роботу в жовтні 1936 р., спирався головним чином на АС. 10 міністрів представляли партію прем'єр-міністра, двоє – НКП і двоє – НПП. На вимогу Каллію, по 14-річній перерві на посаду міністра закордонних справ повернувся Р. Голсті (R. Holsti). П. Свінгвуд призначив його неохоче, оскільки вважав Р. Голсті занадто антинімецьки налаштованим. Міністром

внутрішніх справ став член АС 36-річний доктор права Урхо Кекконен. Зауважимо, що в 1932–1933 рр. останній побував у Німеччині, де працював над дисертацією, й став свідком приходу до влади Гітлера. Діяльність комуністів у Фінляндії на той час була уже заборонена, тому у памфлеті «Самооборона демократії» Кекконен звертав увагу на загрозу, яка йшла від правого радикалізму [11, с.239].

Праві активно підтримували на президентських виборах 1937 р. П. Е. Свінгууда. Контркандидатами знову виступили К. Столберг (K. Stahlberg), К. Калліо і В. Таннер. Уже на третій поспіль президентських виборах соціал-демократи свою основну мету вбачали в тому, щоб перешкодити обранню П. Свінгууда. Вони намагалися забезпечити обрання К. Столберга вже у першому турі, а тому відразу відмовилися від кандидатури В. Таннера.

Обрання Столберга провалилося. Це було зумовлене тим, що частина членів ШНП проголосувала за П. Е. Свінгууда. У другому турі соціал-демократи, згідно своєї обіцянки, проголосували за К. Калліо, який і був обраний президентом республіки 177-ма голосами. За нього, крім прихильників СДПФ і АС, проголосувала також частина представників НПП.

Радянська преса перемогу К. Калліо оцінювала досить позитивно: «Останнім часом можна констатувати ряд невдач і поразок німецького фашизму у Прибалтиці. Вкажемо тут на президентські вибори у Фінляндії у січні – лютому 1937 р., на яких провалилась реакційна кандидатура германофіла Свінгууда. Парламентсько-демократичні традиції скандинавських країн є несприятливим ґрунтом для проникнення впливу німецького фашизму» [6, с. 2].

Зміна президента усунула останню перешкоду на шляху співпраці АС і СДПФ на урядовому рівні. Їхні еліти домовилися стосовно того, що портфель прем'єр-міністра дістанеться НПП, «нейтральній» стороні в уряді. Кандидатами були названі, зокрема, А. Каяндер (A. Cajander) і Р. Рюті (R. Ryti). Останній відмовився, і соціал-демократи підтримали кандидатуру Каяндера. АС передав питання на вирішення президенту Калліо. Той доручив сформувати уряд Каяндеру, який у 1920-ті рр. очолював два «уряди чинovníків». У третьому уряді Каяндера, т. зв. «червоно-зеленому», іншим представником від НПП був Р. Голсті, який повернувся на посаду міністра закордонних справ. Впливова фігура в СДПФ, В. Таннер отримав портфель міністра фінансів.

Парламентська база «червоно-зеленого» уряду була ширшою, ніж будь-якого попереднього. Глибока економічна криза початку 1930-х років йшла на спад, популярність кабінету міністрів серед громадськості зростала, а старі суперечки були припинені.

У 1930-х рр. соціальна база сил, що перебували на крайніх політичних полюсах, значно скоротилися. Нелегальна КПФ, сильно послаблена антикомуністичними законами і власними хибними політичними оцінками, у 1934 р. взяла на озброєння т. зв. комінтернівську «тактику народного фронту», яка передбачала співпрацю з соціал-демократами і прогресивною буржуазією. Керівництво СДПФ категорично відкинуло ці прагнення. У 1937 р. з партії були виключені поборники ідеї народного фронту – студентське Товариство академічних соціалістів і опозиція, що згуртувалася навколо своєї газети «Сойхту» («Смолоскип») [10, с. 185].

Все ж 12 березня 1937 р. був створений новий аграрний соціал-демократичний уряд. На парламентських виборах 1936 р. аграрії отримали 53, а соціал-демократи – 83 з 200 депутатських місць. Т. зв. «червоноземельний уряд», до якого ввійшли 6 соціал-демократів, 5 аграріїв, 2 представники Прогресивної

партії і один безпартійний міністр, мав широку парламентську базу. Він перебував при владі до початку Зимової війни.

Уряд у свою чергу намагався остаточно приборкати крайньоправих. Восени 1937 р. міністр внутрішніх справ У. Кекконен почав проводити лінію на заборону ПНР. Молодіжна організація у рамках останньої, «Синьо-чорні», які брали участь у спробі державного перевороту в Естонії, була закрита у травні 1938 р. У листопаді того ж року У. Кекконен отримав від уряду повноваження розпустити ПНР на підставі того, що ця організація була заснована з метою продовжити справу забороненого Лапуаського руху. Міський суд Гельсінкі, однак, скасував рішення Міністерства внутрішніх справ. У. Кекконен продовжив боротьбу проти ПНР, але загострення відносин з СРСР восени 1939 р. перешкодило йому довести справу до кінця [10, с. 186].

Спочатку міністром закордонних справ був Р. Голсті (1936–1938 рр.), член Прогресивної партії, відомий англофіл. В уявленні Р. Голсті Фінляндії потрібно було орієнтуватись на північноєвропейські країни, діючи в рамках Ліги націй, а також на Англію і Францію. Наступником Р. Голсті на посту міністра закордонних справ наприкінці 1938 р. став Е. Еркко (E. Erkko), який вважав скандинавську політику найважливішою та недовірливо ставився до Ліги націй.

Соціал-демократи завжди були відомі своїм пацифізмом і дотриманням принципів Ліги націй. Разом з тим вони також проявляли помітну схильність до співробітництва із скандинавськими країнами, одночасно підкреслюючи важливість підтримання добросусідських відносин з Радянським Союзом.

У свою чергу, аграрії виявляли незацікавленість підвищувати податки, призначені для задоволення потреб армії. Зовнішньополітична орієнтація партій з 1920-х рр. віддавала перевагу балтійському вектору і виконанню зобов'язань, які випливали з членства в Лізі націй. Поряд з цим і Аграрний союз зробив вибір на користь орієнтації на північноєвропейські країни.

На парламентських виборах влітку 1939 р. становище «червоноземельного уряду» ще більше зміцнилось. Тепер аграрії мали 56, а соціал-демократи – 85 місць. Крайньоправа партія – Патріотичний народний рух – отримала лише 8 з 200 місць. Тим самим парламентська основа скандинавського напрямку фінської зовнішньої політики значно зміцнилася. Німеччина не мала безпосередньої можливості на неї впливати [4, с. 51]. Разом з тим уже тоді – в 1930-х рр., правими радикалами міжнародний розвиток і зовнішня політика Фінляндії розглядалися виключно з позицій протистояння Радянському Союзу.

Треба зауважити, що перша тріщина в східній політиці Фінляндії виникла ще на зламі 1920-1930-х рр. Відбулось це внаслідок причин як зовнішнього, так і внутрішньополітичного характеру. Вони проявились насамперед в умовах економічної кризи 1929 р. У цій ситуації у Фінляндії активізувався крайньонаціоналістичний лапуаський рух фашистського типу (зародився в містечку Лапуа), який якнайрішучіше став протидіяти розвитку співробітництва з Радянським Союзом.

Цей рух суттєво не відрізнявся від подібних праворадикальних течій, які посилювались у той час в інших західних країнах. Але він мав настільки значний вплив на політичну атмосферу в Фінляндії, що згодом у багатьох сучасників сформувався враження про те, що період між двома світовими війнами був чи не взагалі «періодом лапуаського руху» [1, с. 98]. На думку деяких дослідників, він, як явище, залишив свій слід на довгі роки, аж до участі країни в Другій світовій війні, і ледь не сприяв досягненню єдності народу в протистоянні з СРСР. Разом з тим

визнається, що основою цього руху була значна частина сільського населення країни, яке найбільше постраждало від економічної кризи, тому стало потенційною жертвою пропаганди. Соціальна база руху була вузькою: його ударною силою була дрібна сільська буржуазія, середнє заможне селянство. Ядром цієї сили були білі фронтовики 1918-1919 рр. [8, с. 99].

Очевидно, що вагомий фактор, який сприяв швидкому поширенню лапуаського руху, полягав у його підтримці з боку вищих урядових кіл. До нього з явною симпатією ставився тодішній президент Л. К. Реландер (L. K. Ralander). Судячи з його записів, він вважав цей рух досить важливим для Фінляндії, а перехід лапуасців до активних дій називав «історичним моментом» [1, с. 99].

Серед учасників лапуаського руху були люди, які відверто виступали за встановлення в країні диктатури. В особі диктатора вони хотіли бачити К. Г. Маннергейма. Однак маршал Маннергейм хоч і дав зелену дорогу рухові, але контакти з ним підтримував через довірених людей, не бажаючи залишати явних доказів своїх зв'язків із лапуасцями. Він залишив рух, як тільки його офіційно викликали, щоб довірити реальну державну владу [3, с. 140].

Разом з тим рух Лапуа не мав такого масового характеру, як стверджували його керівники, заявляючи, що він користується підтримкою 3/4 населення [1, с. 99]. Водночас поворот вправо в суспільно-політичному житті Фінляндії став очевидним. Значна частина населення, насамперед сільського, потрапила під вплив крайнього націоналізму.

Таким чином, лапуаський рух призвів до певної кризи у зовнішньополітичних відносинах країни. До того ж у ряді країн критично оцінювали фінську внутрішньополітичну обстановку. Міністр закордонних справ Фінляндії Х. Прокопе (H. Procope) справедливо вважав, що підтримка лапуаського руху може мати небажані в подальшому зовнішньополітичні наслідки [1, с. 102].

Відтворені нами суспільно-політичні процеси в Фінляндії дозволяють висновувати, що її партійна система досліджуваного періоду характеризується як багатопартійна поміркованого плюралізму. Перевага в політичних процесах центристсько-орієнтованих партій є найважливішою умовою стабільності демократії. Вони, як правило, керуються прагматичними міркуваннями і менше схильні сліпо слідувати ідеологічним установкам, на практиці здійснюючи більш-менш зважену політику з урахуванням інтересів та запитів суспільства і на основі широкого консенсусу. Не заважали стабільності політичної системи і нечисленні радикальні сили. Радикальні партії правого і лівого спрямування виконують функцію своєрідного стабілізатора демократії, вводячи у певне русло протест вузьких груп і тим самим нейтралізуючи їх негативний вплив на політичну систему країни.

Загалом у міжвоєнний період на політичну арену Суомі вийшли демократичні сили, що і визначало пріоритети у зовнішньополітичній діяльності країни.

Проте курс зовнішньої політики Фінляндії залишався невизначеним. Фінська зовнішньополітична діяльність коливалася в альтернативних стратегіях, що пояснюється відсутністю сталих як внутрішньополітичних, так і зовнішньополітичних традицій. Скандинавські країни не виявляли особливого прагнення приймати Фінляндію до своєї спільноти. Контраст між націоналістичною, воєнною та неповороткою Фінляндією і демократичною Скандинавією, яка спиралася, з одного боку, на старі традиції, а, з іншого – на

робітничий клас, був досить очевидним. Зрозуміло, що Фінляндія знаходилася на перехресті, де сходяться різноманітні політичні інтереси. Цим зумовлювалося коливання зовнішньої політики держави, те, що Фінляндія не могла знайти собі місця в жодному міждержавному угрупованні. Невизначеність внутрішньополітичних орієнтирів далася взнаки в її діяльності на міжнародній арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Барышников В. Н. От прохладного мира к зимней войне / В. Н. Барышников. – СПб. : Санкт-Петербургский государственный университет, 1997. – 351 с.
2. Барышников В. Н. Финляндия во второй мировой войне / В. Н. Барышников, Н. И. Барышников. – СПб. : Лениздат, 1985. – 133 с.
3. Вейо М. Карл Густав Маннергейм – маршал Финляндии / М. Вейо. – М. : МЦФЭР, 1997. – 208 с.
4. Кульков Е. Н. Зимняя война. 1939-1940: В 2-х т., Т. 1. Политическая история / Е. Н. Кульков, О. А. Ржешевский (отв. ред.). – М. : Наука, 1998. – 379 с.
5. Коллонтай А. М. Записки за 23 года дипломатической работы / А. М. Коллонтай. – Российский государственный архив социально-политической истории. – ф. 522, оп. 1, д. 40, л. 1 – 363 с.
6. Лисовский П. Германский фашизм и Северо-Восточная Европа / П. Лисовский // Ленинградская правда. – 1937. – № 166 (6752). – С. 2.
7. Маннергейм К. Г. Мемуары / К. Г. Маннергейм. – М. : Вагриус, 1993. – 509 с.
8. Сарв Х. В. О лапуаском движении в Финляндии / Х. В. Сарв // Скандинавский сборник : [сб. научн. трудов]. Серия «Всемирная история». – Таллин : Ээсти раамат, 1970. – Вып. 15. – С. 89–102.
9. Черчилль У. Вторая мировая война: В 2 т., Т. 1 / У. Черчилль; с предисловием Д. А. Волгогонова, А. С. Орлова. – М. : Военное издательство, 1991. – 592 с.
10. Юссіла О. Від Великого князівства до сучасної держави. Політична історія Фінляндії від 1809 року / О. Юссіла, С. Гентіля, Ю. Неваківі. – К. : Унісерв, 2002. – 406 с.
11. 100 Faces from Finland. A Biographical Kaleidoscope. – Helsinki : FLS (Finnish Literature Society). – 2000. – 265 s.
12. Jakobson M. Diplomaattien talvisilta / M. Jakobson. – 6. pain. – Porvoo etc.: Soderstrom, 1989. – XI, 399 p.
13. Tanner V. Kahden maailmansodan valissa. Muistelmia 20-ja 30-Luvuitta / V. Tanner. – Helsinki, Tammi, 1966. – 275 p.

УДК: [28:316.422]:321.64(477.81/.82) «1939/1945»

Булига І. І.

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ХРИСТИАНСЬКИХ КОНФЕСІЙ В УМОВАХ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОГО КОНФЛІКТУ (НА ПРИКЛАДІ ВОЛИНІ ЧАСІВ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ)

Автор у статті робить спробу з'ясувати особливості трансформаційних процесів у християнських конфесіях часів Другої світової війни та специфіку їх взаємодії з національно-визвольним рухом Волині.

Наукове видання

**ПАНОРАМА
ПОЛІТОЛОГІЧНИХ СТУДІЙ
НАУКОВИЙ ВІСНИК РДГУ**

Випуск 4

Підписано до друку 22.11.2010 р.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 17,5. Замовлення № 87/1. Наклад 300.

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

П – 16 Панорама політологічних студій: науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне : РДГУ, 2010. – Вип. 4. – 211 с.